

NIKAIA 325

A PROBLÉM ORTODOXIE

1

Pavel Hanes

Banská Bystrica, 3. október 2025

KLÚČOVÉ OTÁZKY

1. Prečo je Nikaia 325 dôležitá?
 - Ježiš Kristus
2. Čo je to ortodoxia?
 - pravda a viera
3. Akú autoritu má ekumenický koncil?
 - Biblia a dogma

MONOTEIZMUS A KREŠŤANSKÁ VIERA

„Veríme“ (krédo)

- viera → subjektivita? (moderný názor na vieru)
- viera → (objektívne) poznanie duchovného sveta (Heb 11:1)

Biblický monoteizmus

- Dt 6:4-5; Gn 1:1; Ex 20:3;
- Iz 45:5 Ja som Hospodin a iného niet, okrem mňa niet Boha

Ježiš je inkarnovaný Boh

- Ján 1:1 ... a to Slovo bolo Boh.
- Mk 2:5-7 Kto môže okrem Boha odpúšťať hriechy?
- Ján 8:58 ... Prv ako bol Abrahám, Ja Som.
- Kol 2:9 ... v ňom telesne prebýva celá plnosť božstva.
- 1Kor 16:22 Marana tha!

PRED-NIKAJSKÉ HERÉZY O JEŽIŠOVOM BOŽSTVE

Niektoré iné heretické hnutia

- gnosticizmus; doketizmus; montanizmus; donatisti; meletiovská schizma

Popieranie Ježišovho božstva

- ebionitizmus (Ježiš je len vyvolený človek)
- adopcianizmus (Ježiš adoptovaný za syna pri krste)
- monarchianizmus (Ježiš má božskú *dynamis*, nie božstvo)
- sabellianizmus / modalizmus (Otec, Syn a Duch sú tá istá osoba vystupujúca pod iným menom)

GRÉCKY FILOZOFICKO- TEOLOGICKÝ PROBLÉM

5

Teológia Logosu

- Ježiš večne v Bohu ako božský **Logos** – je číselne iný, ale nie je to „druhý Boh“
- Justín Martýr, Athenagoras, Theofilos z Antiochie

Subordinacionizmus

- Syn je **večne plodený**, nie stvorený „druhý Boh“ je podriadený Otcovi
- Origenes (184-253)

Proto-trinitárne krstné vierovyznania

- jeden Boh a jeden Pán (*Κύριος*) Ježiš Kristus
- teoreticky (filozoficky) nevysvetlené

HISTORICKÉ POZADIE KONCILU KONŠTANTÍN VEĽKÝ

6

Diokleciánova reforma ríše

- Hlavné mesto Nikomédia (286)
- tetrarchie (štyria vládcovia)

Prenasledovanie kresťanov

- 303-311 (Galerius: edikt o tolerancii)
- 313 **Milánsky edikt** (rovnoprávnosť kresťanského náb.)

Konštantínov nástup k moci

- Milvijský most (312) ⇒ EN TOYTO NIKA
- Chrysopolis (324) → Konštantín – jediný vládca (324-337)
- (nechal zavraždiť syna Crispa a manželku Faustu)

ARIANIZMUS

Arius [Areios] (c. 250-c. 336)

- kňaz v Baukalis (Alexandria)
- autor populárnych piesní (Thaleia)
- Arius o Kristovi: **ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν**
- Arius: „Sme prenasledovaní, pretože hovoríme, že Syn mal počiatok, ale Boh bol bez začiatku.“

Nepokoje

- pouličné násilie
- verejné diskusie o teologických otázkach
- → politická motivácia zvolať ekumenický koncil
- → jednotné náboženstvo ⇒ jednota ríše

NIKAIA A KONCIL

Mesto Nikaia (Iznik, Turecko)

- (Konštantinopol založený až r.330)
- pomenovanie r.301 pr.Kr. (Lysimachus)
- cca. 20,000 obyvateľov (dnes cca 44,000)
- rivalita s Nikomediou (dnes Izmit,)

Dátum koncilu

- 20. máj – 19. jún 325

Účastníci

- 220 – 318 biskupov (starí martýri a mladí biskupi)
- Athanazius – 318 gr.: Tau Iota Eta ⇒ kríž+Iesous;
318 Abrahámových bojovníkov (Gn 14:14)
- Arius; ariáni – 15-20 biskupov (Eusébius z Nicomedie)
- stred, origenisti – 70-80 biskupov (Eusébius z Cézarey)
- ortodoxná strana – okolo 220
- Athanazius (297-373); Hosius z Cordoby (256 – 357)

PRIEBEH KONCILU

Otvorenie koncilu

- Konštantín teatrálne spálil sťažnosti biskupov
- Konštantínova reč v latinčine

Debata k vierovyznaniu

- Ariáni čítajú „Thalia“
→ ortodoxi si zapchávajú uši
- Eusébios z Cézarey: predkladá krstné vyznanie (Palestína)
→ ariáni akceptujú
- ⇒ je potrebné nájsť vyjadrenie, **ktoré ariáni nemôžu prijať**
- čítanie listu od Eusébia z Nic.
→ vyhlásenie o „jednej podstate by bolo absurdné“
- → **ὁμοούσιος !!**

Πιστεύομεν εἰς ἕνα θεόν, πατέρα, παντοκράτορα, τὸν τῶν ἀπάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀορατῶν ποιητήν.

Καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, ζωὴν ἐκ ζωῆς, υἱὸν μονογενῆ, πρωτότοκον πάσης κτίσεως, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννημένον, δι' οὗ καὶ ἐγένετο τὰ πάντα, τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα καὶ ἐν ἀνθρώποις πολιτευσάμενον, καὶ παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἤξοντα πάλιν ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

Πιστεύομεν δὲ καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον.

KLÚČOVÝ POJEM NIKAJSKÉHO KONCILU

Etymológia pojmu

- **ὁμός (homós)** → “ten istý, identický, spoločný”
- **οὐσία (ousía)** → “bytie, esencia, podstata”

Teologické dejiny pojmu

- použitie u heretikov
 - gnosticci; Valentinus; Bazilides
 - Manes
 - Pavol zo Samosaty (odsúdený synodou v Antiochii 268/9)
- použitie u ortodoxov (katolíkov)
 - Ireneus; Origenes; Dionýzios z Alexandrie

Dilema

- odmietnutie pojmu → hrozba polyteizmu
- prijatie pojmu → hrozba sabellianizmu

ΤΕΧΤ VIEROVYZNANIA

11

- Πιστεύομεν εἰς ἓνα Θεὸν, Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων.
- Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρὸς μονογενῆ, τουτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, **ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ**, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.
- τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.
- Καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.
- Τοὺς δὲ λέγοντας· ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι, ἢ κτιστόν, ἢ τρεπτόν, ἢ ἀλλοιωτόν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία.

VIEROVYZNANIE SLOVENSKÝ PREKLAD

12

- Veríme v jedného Boha, Otca všemohúceho, Stvoriteľa všetkého viditeľného i neviditeľného.
- A v jedného Pána Ježiša Krista, Syna Božieho, zrodeného z Otca, jednorodeného, to jest z podstaty Otca, Boha z Boha, Svetlo zo Svetla, pravého Boha z pravého Boha, zrodeného, nie stvoreného, **jednej podstaty** s Otcom, skrze ktorého všetko povstalo, to, čo je na nebi, aj to, čo je na zemi;
- ktorý pre nás ľudí a pre našu spásu zostúpil a stal sa telom, a stal sa človekom, trpel, a na tretí deň vstal z mŕtvych, vystúpil na nebesá, príde súdiť živých i mŕtvych.
- A v Ducha Svätého.
- Tých však, ktorí hovoria: „bol čas, keď nebol“, a „predtým, než bol zrodený, nebol“, a že „vznikol z neexistujúceho“ alebo že „je z inej hypostázy alebo podstaty“, alebo že Syn Boží je stvorený, alebo podliehajúci zmene či premene, anathematizuje katolícka a apoštolská Cirkev.

HLASOVANIE

Pochybnosti

- kľúčový pojem vzbudzoval podozrenie

Vynútený súhlas

- väčšina podpísala pod hrozbou vyhnanstva
- niektorí podpísali, ale odmietli odsúdenie Aria

Nesúhlas

- Arius a dvaja biskupi
- exil